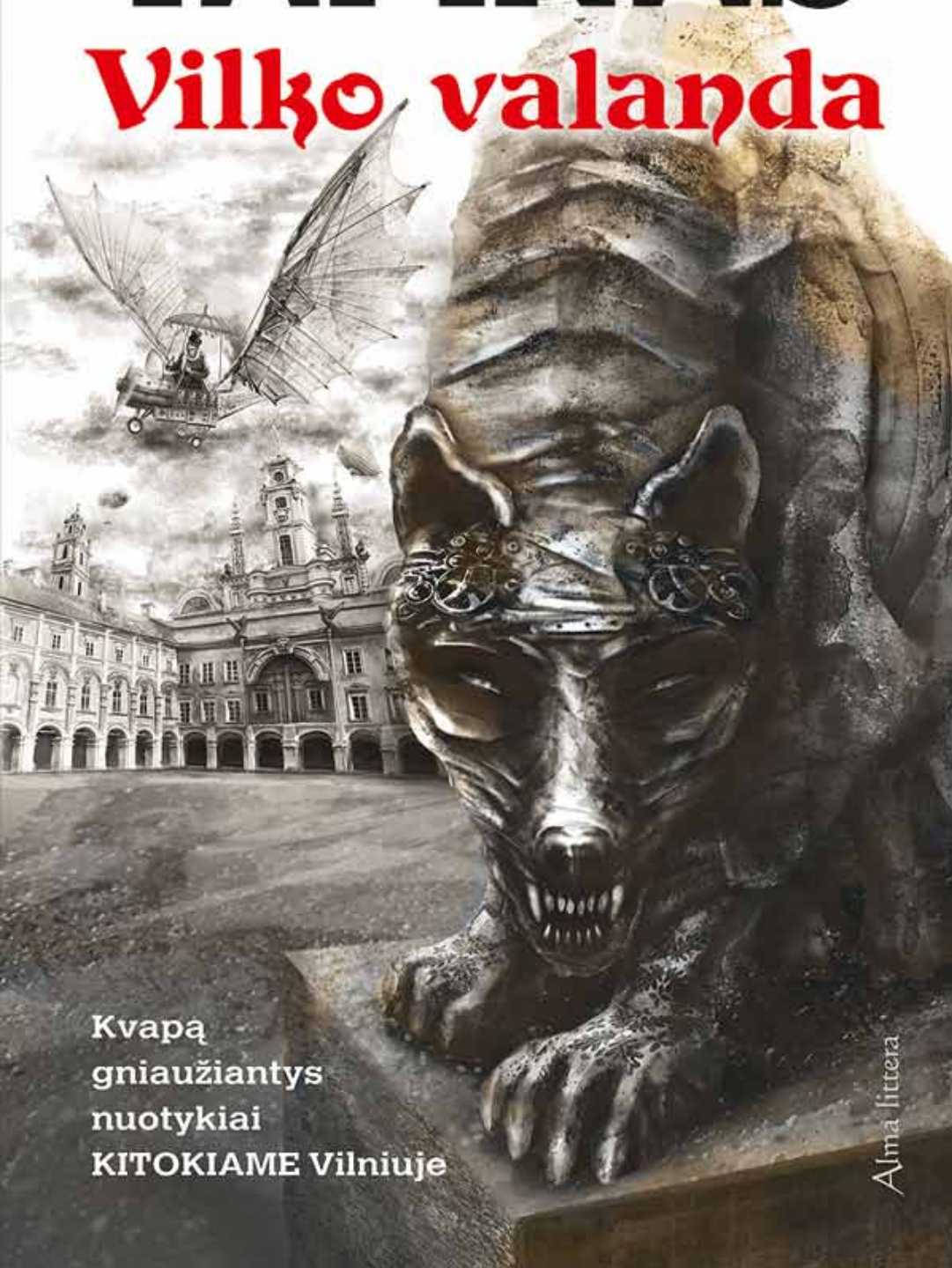

ANDRIUS TAPINAS

Vilko valanda

Kvapą
gniaužiantys
nuotyčiai
KITOKIAME Vilniuje

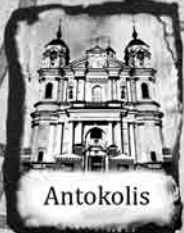
LAISVASIS ALJANSO MIESTAS
VILNIUS
 A. D. 1905

Verkliai

Vištigavo
orlaivių
uostas

Antokolis

Šnipiškės

Vilkmėgės vieškelis

Garmiestis

Dokai

Slušų rūmai

Žvėrynas

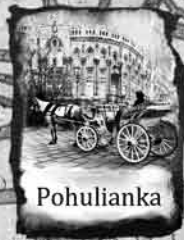
Upės
tvarkymo
darbai

Navigatorių
bokštas

Novovileiskā

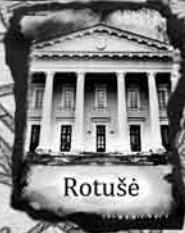
Pohulianka

Universiteto
dominija

Nekrikštai

Rotušė

Juodėsiai

Markučiai

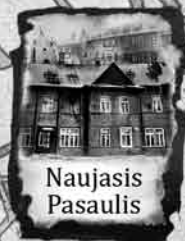
Trakų vieškelis

Bėdos

Choleros
kapinės

Naujasis
Pasaulis

MASTELIS 1:12500

250 500 750 1000 METR.

Rusijos imperijos Valstybės tarybos pirmininkas didysis kunigaikštis Konstantinas Nikolajevičius sunkiai atsiduso, nusiėmęs pensnė pasitrynė nuspaustą nosį, nususuko nuo lango ir pažvelgė į vyrus, sėdinčius minkštuose foteliuose.

– Na, kas dar, Dmitrijau Martynovičiauj? – kreipėsi į valstybės sekretorių ilgabarzdį Solskį. – Turiu skubėti į Tarybos posėdį, jie jau nekantrauja.

– Paskutinis klausimas, jūsų imperatoriškoji aukštybe, – suskubo atsakyti Solskis. – Paskutinis, bet pats... – Patyręs diplomatas pačiu laiku užsičiaupė ir neleptelėjo, ko nereikia. Jis nukreipė žvilgsnį į Michailą Kristoforovičių Reiterną, Imperijos finansų ministrą, nerūpestingai žaidžiantį sidabrinu laiškų atidarytuvu. Geriau jau tegu kalba jis.

Ministras Reiternas kilstelėjo galvą, numetė sidabrinį žaisliuką ir pasitaisė baltą varlytę, priderintą prie sniego baltumo marškinių.

– Liko neaptartas miestų perdavimo klausimas, jūsų impera-

toriškoji aukštybe, – prabilo ramiu balsu. – Ir tai svarbu, atidėlioti jau negalime.

– Nejaugi? – griausmingai sududeno didysis kunigaikštis, sunkiai sėsdamasis į krėslą. – Mes, Imperija, kažko negalime? Kažkas mums, Imperijai, neleidžia? Sulaiko mūsų ranką? Ir kas tas niekadėjas?

Visa Konstantino Nikolajevičiaus povyza bylojo, kad jis baisiai nepatenkintas. Tarsi antrindamas šeiminkui, mylimas kunigaikščio spanielis, išsidrėbęs ant minkšto persiško kilimo, pakėlė galvą ir viauktelėjo.

Sėdintieji foteliuose neramiai sukrutėjo. Tik ministras Reiternas išliko ramus. Jau beveik dvidešimt metų jis buvo vienas artimiausių didžiojo kunigaikščio patikėtinių ir žinojo, kada reikia patylėti, o kada galima praverti burną.

– Rubliai, jūsų imperatoriškoji aukštybe. Rubliai, – pasakė jis. – O jeigu leisite patikslinti, veikti mums neleidžia jų trūkumas. Visi čia esantieji puikiai žino, kad jo imperatoriškosios didenybės caro Aleksandro Antrojo, tesaugo jį Dievas, ekonominės reformos šaliai atsiėjo labai nepigiai. Mūsų prekyba išgyvena nuosmukį, ir jei skubiai neparemsime rublio, iš jo greitai liks šnipštas. Valstybės skola nepakeliama. Užsienio bankai mums kol kas dar skolina, bet į rankas gauname tik pusę sumos, o palūkanas mokame už visą. Gamyba...

– Hm, hm... – nepatenkintas krenkstelėjo vidaus reikalų ministras Aleksandras Jegorovičius Timaševas, kuris irgi buvo kabinete. Šis vyras, kitaip nei Reiternas, nepasižymėjo nei taktu, nei kuklumu. Ir dabar, mėgdžiodamas didįjį kunigaikštį, jis atėjo krūtinę apsikarstęs tviskančiais ordinais. – Leiskit paklausti, jūsų imperatoriškoji aukštybe, kas už tai atsakingas? – Timaševas vyptelėjo puse lūpų. – Negi ne finansų ministras? Argi ne jis turėtų pasirūpinti, kad išde netrūktų pinigų?

Tačiau finansų ministras Reiternas pastabą nuleido negirdom.

– Gamybos apimtys mažėja, – pasakė ramiai. – O mūsų išgirtieji geležinkeliai pinigus ėda kaip tris dienas nešertas valstietis.

– Kur neės, kur neės, – jį vėl pertraukė Timaševas ir pašokęs plačiais žingsniais ėmė matuoti kabinetą.

Didysis kunigaikštis Konstantinas Nikolajevičius akimis nusekė žirgluojantį vyrą, valstybės sekretorius Solskis pasislėpė už popierių krūvos, tik Reiternas delikačiai kostelėjo ir priglaudė prie lūpų servetėlę, tuo parodydamas, kad jo kalbą nutraukė kosulio priepuolis, o ne išsišokėlis vidaus reikalų ministras.

– Kur neės, jeigu kiekvienas valdininkėlis yra kokios nors kompanijos akcininkas ir siurbia valstybės pinigus, – subliuvo Timaševas. – Ką ten valdininkėlis! – Jis stabtelėjo priešais Reiterną. – Gal pamiršote Lamanskio aferą, ministre? Valstybinio banko pirmininkas tampa vienu iš steigėjų keliose geležinkelio bendrovėse, paskui dalija joms valstybinio banko kreditus. Šitaip elgiasi valstybinio banko galva! Kur tai matyta? Keliose bendrovėse jis buvo įsitaisęs, a? Penkiose? Septyniose?

Reiternas vogčiomis susižvelgė su Valstybės ekonomikos departamento pirmininku Aleksandru Abaza, dar vienu pokalbio dalyviu, kol kas nepravėrusiu burnos. Abu šie vyrai irgi buvo įmerkę nagus į spindinčią pinigų upę, kaip, beje, ir daugybė kitų valdininkų. Taigi iš izdo išplaukdavo šimtai milijonų rublių – geležinkeliams tiesti, grūdams iš derlingojo Krasnodaro pirkti ir dar bala žino kam. Reiterno ir Abazos suburta grupė mitriai dalijo valstybines koncesijas ir rūpinosi aštuoniolikos naujų geležinkelio linijų tiesimu. Tačiau jiems užteko proto veikti per statytinius, o štai žioplys Lamanskis nepanoro dalytis pinigais, nusprendė viską susigviešti pats – ir įkliuvo.

– Vagys, be abejo, turi sėdėti kalėjime, – ištaikęs progą oriai atsiliepė Reiternas. – O kas už tai atsakingas? Argi ne jūs pats, vidaus reikalų ministre? Bet nenukrypkime... Kaip jau sakiau, išdas tuščias.

– O Aliaskos pinigai? – suuzgė Timaševas. – Nuo motušės Rusijos atplėšėt dalį žemių ir pardavėt jankiams. Kur dėjot gautus dolerius? Septynis milijonus!

Reiternas sukando dantis ir nusišypsojo puse lūpų. Jis aktyviai dalyvavo ir Aliaskos pardavimo sandoryje, tačiau kuriam galui tai dabar prisiminti.

– Doleriai gauti ir jau išleisti, – atrėmė šaltai. – Nepamirškime dar ir valstybinių projektų. Naujai statoma imperatoriškosios šeimos rezidencija vien per šiuos metus išdui atsiėjo...

Didysis kunigaikštis Konstantinas Nikolajevičius pagaliau sukrutėjo krėsle.

– Gana, gana, viskas ir taip aišku, – suniurnėjo, mat ir pats nespjaudė į prabangą, asmeniškai rūpinosi savo rezidencijos statyba. – Na, tai ką man pasakyti Tarybai?

Finansų ministras Reiternas atsistojo. Jis buvo labai arti didžiausios savo gyvenime sėkmės. Viskas jau aptarta, nuspręsta ir suderinta, bet jeigu didysis kunigaikštis nori aiškumo...

Reiternas kostelėjo ir prabilo:

– Prieš kelerius metus, kai kalbėta apie naujų kreditų Rusijos imperijai suteikimą, Rotšildų korporacija pasiūlė įdomų finansavimo būdą. Buvo atsižvelgta į mūsų patirtį su... su... – jis dėbtelėjo į vidaus reikalų ministrą Timaševą ir vėl pasisuko į didįjį kunigaikštį, – su Aliaska. Rotšildai puoselėja keistą idėją – nori sujungti kelis miestus į sąjungą – Aljansą – ir ten vykdyti mokslinius tyrimus, užsiimti alchemija* ir kita abrakadabra. Žodžiu, beprotyste. Taigi jie pageidauja Revelio ir Vilniaus, o mainais žada nurašyti visas aliai vienos Imperijos skolas, be to, trims dešimtmečiams suteiktų beprocentius kreditus. Rotšildai ketina Revelį ir Vilnių prijungti prie Krokuvos, kuri ir taip laikoma laisvuju miestu, su austrais jau sutarė dėl Prahos, su Osmanų imperija – dėl galimybės iš dalies valdyti Konstantinopolį.

Vidaus reikalų ministras Timaševas susiraukė.

– Aš sakiau, sakau ir dar pakartosiu: tai ne-į-ma-no-ma! – sibiliavo per visą kambarį. – Jei tuos miestus paleisim, kaipmat atversim vartus revoliucijai.

* Žodynėlis – knygos gale.

– Dar kelerius metus pasėdėkim be pinigų, ir revoliucija kils savaime, – atrėmė Reiternas, o Abaza pritariamai sulinkčiojo. – Ir kokius miestus čia ginat, jūsų kilnybe? Kam reikalingas Revelis, kai prie jūros turim Peterburgą? Kam mums ta Krokuva, kai yra Varšuva? Kam mums nususeš Vilnius su uždarytu universitetu ir šlėktomis apgriuvusiose trobose? Aliaską pardavėm jankiams, ir nieko bloga nenutiko. Aliaską, ponai! O čia kas? Du niekingi miestai. – Jis pasisuko į vidaus reikalų ministrą. – O gal baiminatės žydų kūrinių Aljanso? Juk jie pasižadėjo rūpintis, kad Vilniuje ir Krokuvoje nekiltų maištai. Ne tiek jau daug laiko praėjo nuo paskutinio lenkų sukilimo. Ir gal pamiršot, kad visos žemės aplink tuos miestus – mūsų? Ne man jus mokyti, Aleksandrai Jegorovičia, bet jeigu prireiks, sutrauksit kariuomenę, apsupsit tą Aljansą geležiniu žiedu taip, kad jie nė cyptelėti negalės. Atkirsit visus kelius, visus geležinkelius. Leiskit paklausti, kaip tada jie keliaus į kitus miestus, kitas šalis? Gal oru? – Reiternas demonstratyviai nusikvatojo.

Jį palaikė Abaza, netgi didžiojo kunigaikščio ūsai sukrutėjo. Ir šita mintis pasirodė ne tokia jau bloga. O pinigų Rusijai (ir didžiajam kunigaikščiui) labai reikėjo. Labai!

Timaševas žioptelėjo, bet tuoj užsičiaupė, dribo į krėslą ir ėmė nosinaite blizginti ordiną. Jis numanė, koks bus priimtas sprendimas, bet norėjo įkasti finansų ministrui Reiternui, nekenčiamam konkurentui, ir dar kartą prikišamai parodyti, kad jis, Timaševas, visada nusistatęs prieš tą tipą ir jo proteguojamus sandorius. „Tegu tik Reiternas suklumpa, – mintijo Timaševas. – Tada jau tikrai pasirūpinsiu, kad palydėtų kvailą galvą.“

– Tebūnie, – ištarė didysis kunigaikštis Konstantinas Nikolajevičius. – Pirmiau patvirtinsim tą reikalą Taryboje, paskui duosiu pasirašyti carui. Jam dabar vis tiek ne tas galvoj.

Valstybės sekretorius Solskis, iki šiol tyliai tupėjęs už popierių, kaipmat atgijo.

– Visi dokumentai jau paruošti, jūsų imperatoriškoji aukštybe, –

pragydo plonu balsu. – Rotšildų atstovas Chaimas Rivkindas laukia apačioje. Kai tik Taryba patvirtins jūsų aukštybės teikimą, bus galima pakviesti tą atstovą, kad atsiimtų...

– O šito tai jau nebus! – sugriaudėjo didysis kunigaikštis Konstantinas Nikolajevičius ir taip smogė kumščiu į stalą, kad net masyvi granitinė rašalinė pašoko. – Galbūt Rotšildų šunpalaikiai ir tikisi įstūmę Rusiją į kampą, bet Rusija niekada nesizemina! – Jis pakilo ir pažvelgė į valstybės tėvų portretus auksiniuose rėmuose, iškabintus ant sienų. – Joks žydpalaikis niekada neįžengs į Didžiojo Ermitažo salę. Prieangis – tai ir viskas, ką jis pamatys. Jo vieta arklidėse! – Kunigaikštis pasisuko į valstybės sekretorių. – Teikimą patvirtinsim, o popierius tegu kas nors teškia tam Rivkindui į snukį!

Šaltakraujis Reiternas vos nesigriebė už galvos – tikrai nesitikėjo tokio protrūkio, nes didysis kunigaikštis garsėjo kaip geras diplomatas. Akimirką pamiršę nesantaiką, ministrai sutrikę susižvelgė. Bet netikėtai į pagalbą atėjo valstybės sekretorius Dmitrijus Martynovičius.

– Jeigu jūsų imperatoriškoji aukštybė leis, žinau puikią vietą, kur mano činovnikai galėtų Rotšildų pasiuntiniui įteikti dokumentus. – Solskis pabrėžė žodį „činovnikai“ ir išlaikė reikiamą pauzę. – Manau, šiam reikalui labai tiktų Aleksandrovo rūmai.

Didysis kunigaikštis keletą akimirkų spoksojo į valstybės sekretorių mėgindamas suprasti, ką tas turi omeny, paskui griausmingai nusikvatojo.

– Gal tu ir plunksnagraužys, Dmitrijau Martynovičiau, bet galvą ant pečių tikrai turi, – pagyrė vyrą, palengva atgaudamas gerą nuotaiką. – Mūsų mylimam carui Aleksandrui ta mintis labai patiks. – Jis sukikeno. – Tegu Rotšildų klapčiukas pajunta, kuo kvepia pinigai. Gerai, gink jį lauk, tegu nešinas į Aleksandrovo rūmus. Tik pasirūpink, kad dokumentus jam perduotų koks nors susna.

Sekretorius Solskis nusilenkė parodydamas, kad viską puikiai suprato.

Didysis kunigaikštis atsistojo ir patiesino ant krūtinės kabančius ordinus.

– Ką gi, ponai, viskas dėl Rusijos ir dėl jo imperatoriškosios didenybės, – tarstelėjo. – Jūs laisvi, o manęs laukia Taryba. – Jis pasisuko į sekretorių. – Solski, čiupk popierius ir eime!

Visi vyrai pašokę nusilenkė, ir didysis kunigaikštis iškeliaavo į Baltąją salę, kur jo nekantraudami laukė Valstybės tarybos nariai. Kunigaikščiui iš paskos, nešinas kauge popierių, išskubėjo sekretorius Dmitrijus Martynovičius.

Jiems išėjus, vidaus reikalų ministras Timaševas įbedė akis į finansų ministrą Reiterną, kuris sunkiai slėpdamas džiaugsmą spoksojo į didžiojo kunigaikščio protėvių portretus.

– Na, Michailai Kristoforovičiau, laimėjote mūšį, – krenkstelėjęs tylą nutraukė Timaševas.

– Koks jau čia laimėjimas, Aleksandrai Jegorovičiau, – atsiliepė Reiternas. – Tiesiog aplinkybės verčia rinktis mažesnę blogį. Kaip sakė didysis kunigaikštis, tai dėl Rusijos ir dėl jo imperatoriškosios didenybės. – O pats pagalvojo: „Norėjai rankas pasišildyti, balandėli, oi norėjai, bet protelis per skystas. Tesugebi anarchistus už pakarpų purtyti, ne daugiau.“

Ministrai pašnairavo vienas į kitą, vos pastebimai linktelėjo ir vienu metu žengė prie durų, kurias paslaugiai tarsi liokajus atlapojo Aleksandras Abaza, moldavų dvarininkas, Valstybės ekonomikos departamento pirmininkas, per visą pokalbį taip ir nepravėręs burnos. Po minutės kabinete liko tik didžiojo kunigaikščio spanielis. Jis tingiai nusižiovavo, tuo parodydamas visišką abejingumą valstybinės reikšmės įvykiui, kurio liudininku ką tik tapo, užšoko ant fotelio, susisuko į kamuoliuką ir palaimingai užmigo.

Abiem ministrams išėjus pro duris, prie jų prišoko adjutantai, iki tol kantriai lūkuriavę erdviame Sankt Peterburgo Didžiojo Ermitažo koridoriuje, grįstame marmurinėmis plytomis.

Vidaus reikalų ministras Aleksandras Timaševas, lydimas dviejų adjutantų, patraukė link galinių durų, pro kurias ketino patekti

į vidinį kiemą, mat tenai buvo palikęs karietą. Kol keliavo rūmų koridoriais, ministras įtemptai mąstė, o atsidūręs kieme mostelėjo vienam iš savo adjutantų ir kažką šnipštelėjo į ausį. Adjutantas išsi-tempė ir kaukštelėjo kulnais.

– Bus padaryta, jūsų kilnybe!

– Peterburge atvykėliams nėra labai saugu, – sausai pridūrė Timasėvas. – Sutarties nebeatšauksi, tačiau bent jau vienu žydpalaikiu pasaulyje bus mažiau. Tik pasirūpink, kad atrodytų kaip nelaimingas atsitikimas.

– Tikrai taip, jūsų kilnybe!

Vidaus reikalų ministras linktelėjo ir įsliuogė į karietą.

Reiternas su Abaza nutarė apsukti ratą ir nusileisti kitais laiptais, esančiais toj pusėj, kur buvo įsikūrusi Valstybės taryba.

– Sveikinu, Michailai Kristoforovičiau, – eidamas tyliai sumurmėjo Abaza.

– Ačiū, mielas, – ištarė Reiternas ir pašnairavo į Valstybės ekonomikos departamento pirmininką. – Galėjai ir pats tarti žodį kitą, o ne vaidinti nebyliojo teatro personažą. – Pamatęs, kad Abaza kaltai nudelbė akis į batus ir vos neužkliuvo už kilimo, kiek atlaidžiau pridūrė: – Na, kas buvo, pražuvo. Kuo greičiau duok žinią Rotšildams. Pasakyk: viskas gerai, traukinys pajudėjo. Be to, primink jiems, kad paskubėtų atiduoti mums priklausančią dalį. Ir dar įspėk tą vargetą, kaip jis ten... Chaimą. Pasakyk jam, kad Aleksandrovo rūmai yra... – Finansų ministras ūmai nutilo ir numojo ranka. – Ai, tiek to, nesivargink.

Du galingiausi Rusijos ekonomikos šulai nusileido laiptais, puoštais marmuru ir kolonomis, ir išėjo iš Didžiojo Ermitažo nė nežvilgtelėję į vienišą figūrą, rymančią laiptų apačioje.

Pasiuntinys Chaimas Rivkindas buvo įpratęs laukti. Tvarkant Rotšildų korporacijos reikalus ir dėliojant Aljanso „mozaiką“ laukti jam teko visur – ir Beilerbėjaus rūmuose Konstantinopolyje, ir Vienos Balhauso rūmuose prie Habsburgų rezidencijos, ir valstybės se-

ketoriaus grafo Granvilio priimamajame Londone. Tai buvo tylus, į išvargusį juodvarnį panašus žmogelis, vilkintis į akis nekrintančiu juodu surdutu. Sėdėdavo tyliai, susikūprinęs, ir kantriai laukdavo atsakymo – kartais valandų valandas, kartais kelias dienas. Štai ir dabar Ermitaže jis įsitaisė vestibulio kamputyje, šalia ant krėslo pasidėjo juodą katiliuką ir prisimerkęs grožėjosi plačiais dvipusiais balto marmuro laiptais, puoštais galingomis kolonomis, išskaptuotomis iš raudono porfyro akmens, gėrėjosi storais purpuro spalvos kilimais, puikių meistrų kaldintais turėklais, antikinėmis statulomis laiptų viršuje ir šonuose.

Pamatęs laiptais lipančius finansų ministrą ir Ekonomikos departamento pirmininką Chaimas pakėlė galvą, bet nė trupučio neįsižeidė, kai aniedu pralėkė pro šalį nė nežvilgtelėję jo pusėn. Abu rusų finansininkus Chaimas pažinojo kaip nuluptus ir dabar stengėsi prisiminti, kada ir kiek pinigų buvo pervesta į asmeninę ministro Reiterno sąskaitą Šveicarijos banke ir kiek dar reikės pervesti.

Tų mokėjimų buvo išties nemažai, tad skaičiuodamas Chaimas šiek tiek prarado laiko pojūtį. Pasiuntinio galvoje iš pradžių rikavosi sumos po dešimtis tūkstančių, paskui po šimtus tūkstančių, bet staiga atminties lavinimo pratybas nutraukė sausas kostelėjimas. Chaimas Rivkindas krūptelėjo ir pakėlė akis. Priešais jį stovėjo valstybės sekretorius Solskis.

– Valstybės kanceliarija džiaugiasi galėdama informuoti apie tai, kad jūsų prašymui pritarta, – greitakalbe išbėrė Solskis. – Ir sykiu apgailestauja negalėdama pakviesti jūsų į Tarybos salę. Taryba ir jos pirmininkas labai užimti darbu. – Solskis pamosavo Rivkindui prieš nosį popierėliu, kurį laikė rankoje. – Mūsų sprendimą patvirtinantys dokumentai jums bus perduoti vietoje, ypač tinkamoje tokiems garbingiems svečiams. Adresas štai čia.

Solskis paleido popierėlį iš rankos ir tas plevendamas nukrito Rivkindui į sterblę. Valstybės sekretorius mikliai apsisuko ant kulno ir neatsisveikinęs nulėkė savais keliais.

Chaimas nulydėjo jį akimis, paėmė popierėlį ir neskubėdamas perskaitė adresą. Atsistojo, pasitaisė surduta, užsidėjo katiliuką, paskutinįsyk pažvelgė į prašmatnuiosius laiptus, pro budinčius sargybinius išėjo į Rūmų aikštę ir tik tada tyliai sukikeno. Rusai jam regėjosi dar juokingesni už turkus ir austrus.

Chaimas Rivkindas apsidairė ir užtikrintai pasuko į kairę. Jis turėjo unikalią vaizdinę atmintį. Pusę valandos įdėmiai pastudijavęs nepažįstamo miesto žemėlapi, atvykęs į tą miestą jausdavosi kaip namie. Taigi dabar, gūždamasis nuo žvarboko vėjo, pučiančio nuo Nevos, patraukė Rūmų krantine, Troickio tilto link. Pasiuntinio tikslas buvo pastatas, esantis Kamenoostrovo ir Kronverkskio prospektų sankryžoje.

Neilgai trukus Rivkindas priėjo žalią skverą, kur turėjo stovėti Aleksandrovo rūmai, ir nustebęs sustojo kaip įbestas. Rūmai čia iš tiesų buvo. Pažiūrėti puošnūs, bet, palyginti su kitais, visiškai miniatiūriniai, o virš pagrindinių durų kabojo iškaba „Bendro naudojimo vila“, kitaip tariant – viešasis tualetas.

Atitokęs Chaimas pasielgė lygiai kaip ir Ermitaže: įėjo į mažytį laukiamąjį, apsidairė ir atsisėdo kamputyje ant kietos kėdės. Kvapai aplinkui buvo ne iš maloniųjų, pirmyn atgal zujo skrybėlėti vyrai, bet pasiuntinys nekrepė į juos dėmesio. Tame pastate anksčiau jis nebuvo lankęsis, bet dabar prisiminė apie jį sklandančius gaudus.

Prieš kelerius metus Peterburgo aukštuomenė leipdama juokais aptarinėjo pirmos gildijos pirklio Aleksandrovo, nepaprastai turtingo žmogaus, kuriam Peterburge priklausė ir pasilinksminimų namai, meilės romaną. Aleksandrovas iki ausų įsimylėjo baronienę Gončarovą ir apipylė ją pinigais. Baronienė mielai priimdavo dovanas, bet įsimylėjusiam pirkliui leisdavo tik rankutę pabučiuoti. Aleksandrovas ilgokai rėžė sparną aplink patrauklią moterį, bet galų gale kantrybė baigėsi, ir jis prirėmė damą prie sienos – pareikalavo išskirtinio dėmesio savo personai. Gončarova į tai atšovė: „Tu muzikas, o aš baronienė. Ranką bučiuoti gali, bet ne daugiau.“

Įtūžęs pirklys Aleksandrovas pažadėjo atkeršyti aikštingajai poniai. Neilgai trukus po baronienės rūmų langais išdygo daili pilaitė su bokšteliais ir drožiniais puoštais stogeliais – tiesiog iš akies lupta Gončarovos vasaros vilos, į kurią baronienė įsileisdavo tik kilmingiausius svečius, kopija. Tuose miniatiūrinuose rūmuose Aleksandrovas įrengė viešąjį tualetą, kurį pavadino „bendrojo naudojimo vila“. Iki širdies gelmių įžeista baronienė išsikraustė į kitus rūmus, bet, pirkliui pasistengus, ir ten iškilo tokia pat „vila“. Gončarova persikraustė trečią kartą, tačiau Aleksandrovas nenurimo – pastatė trečią tupyklą. Kuo baigėsi ta istorija, Chaimas nežinojo, bet dabar suvokė, kad Aleksandrovo rūmai – tai tie trys Peterburge atsiradę viešieji tualetai. Į vienus jų sekretorius Solskis ir nukreipė jį, Rotšildų pasiuntinį.

Laukti teko ilgai. Kai į Aleksandrovo „vilą“ lydymas žandarų įkaukšėjo kolegijos registratorius (žemiausio rango valdininkas valstybinėje kanceliarijoje), už langų jau plaukstėsi vakaro prieblanda. Registratorius priėjo prie Rotšildų pasiuntinio, bet pasisveikinti nesiteikė. Chaimas Rivkindas irgi neskubėjo atsistoti.

– Fui, na ir vietelę pasirinkot, ponuli, – vyptelėjo registratorius, atraišiodamas storo aplanko raištelius. Jis pamerkė žandarui, ir abu vyrai garsiai nusijuokė. – Bet tamsta turbūt įpratęs, – pridūrė. – Kaip sakoma, dvelkia namais, ar ne?

Rivkindas šyptelėjo puse lūpų.

– *Pecunia non olet*, – ištarė tyliai.

Registratorius susiraukė.

– Ką? – Jis atkišo pasiuntiniui aplanką su dokumentais. – Štai, imkit. Pasirašykit, kad gavot, ir dėkit antspaudą.

Chaimas paėmė lapus ir neskubėdamas ėmė skaityti vedžiodamas pirštu, tikrino kiekvieną žodį, kiekvieną eilutę, prisikišęs prie akių tyrinėjo kiekvieną parašą ir antspaudą.

– Ei, gal galima greičiau, pone? – neiškentė registratorius. – Smirda vis dėlto.

Tačiau Chaimas, regis, neišgirdo ruso. Tik kai įsitikino, jog viskas surašyta gerai, visi parašai savo vietose, iš užančio išsitraukė dėžutę su spaudu, papūtė į jį ir neskubėdamas ėmė dėlioti Rotšildų herbą – penkias strėles gniaužiantį kumštį raudoname skyde. Baigęs darbą, vėl paslėpė spaudą užantyje, tik tada atsistojo ir gražino rusui sutartis, o sau pasiliko jų kopijas.

– *Pecunia non olet*, – pakartojo jis. – Pinigai nekvepia. Taip sakė Romos imperatorius Vespasianas. Tas, kuris apmokestino Romos viešuosius tualetus, – pridūrė šypsodamasis, apsigrėžė ir, palikęs sutrikusius rusus, išėjo iš Aleksandrovo rūmų.

Rivkindas buvo apsistojęs užvažiuojamuosiuose namuose „Šiaurinė pašvaistė“, esančiuose visai čia pat, prie Mažosios Nevkos, teikėjo pereiti Aleksandrovo parką. Lauke jau buvo naktis, parkas atrodė tuščias ir nejaukus, bet pasiuntinys nedvejodamas ir nesidairydamas į šalis nužingsniavo žvyruotu takeliu.

Vos jam įžengus į parką, iš vienos tarpuvartės išniro keturios tamsios žmogystos.

– Na, ir užsitupėjo ponulis, – sušnibždėjo viena.

– Džiaukis, kad sutemo, – suburbėjo kita. – Mums tik į naudą. Matai, kvailelis ramiai sau pėdina per parką. Užverčiam jį, tada – į kanalą, ir baigtas kriukis.

– Tik nepamirškim atimti popierių, – priminė trečia. – Ir veikim tyliai.

– Na, vyručiai, išsisklaidom, – tarstelėjo pirmoji žmogysta. – Susitinkam parko vidury.

Žmogystos reikšmingai susižvelgė, šastelėjo į skirtingas puses ir išnyko medžių šešėliuose.

„Rusai dar primityvesni už turkus, – mąstė Chaimas Rivkindas, eidamas gilyn į parką. Jis stabtelėjo, pasilenkęs pakėlė nuo žemės molio luistelį ir ėmė sukioti jį delne. – Anie bent jau elegantiškai elgėsi: prabangus pokylis, užnuodytas vynas, o šitie... Ech, primityvai. Banditėlius su peiliais pasiuntė. Laukinis kraštas. Iš barbarų to ir tegalima tikėtis.“

Chaimas Rivkindas buvo patyręs pasiuntinys, viena vertus, puikiai numanantis, kas jo laukia, kita vertus, pats mėgstantis režisuoti įvykius. Taigi atvykęs į Peterburgą kiekvienam juo besidominčiam noriai aiškino gyvenęs „Šiaurinėje pašvaistėje“ ir mėgstas pasivaikščioti Aleksandrovo parke. Gaišatis „viešojo naudojimo viloje“ jam buvo paranki – tamsoje užpuolikai turėjo dar labiau pasitikėti savo jėgomis.

Pasiuntinys pasuko kiek kairiau ir netrukus atsidūrė aukštais tankiais krūmais apaugusioje alėjoje, smingančioje į parko vidurį.

Pakilęs rūkas švelniai apgaubė blankiai spingsinčius dujinius žibintus. Rivkindas gėrėdamasis pažvelgė į juos ir nusišypsojo.

Staiga krūmai sušlamėjo, ir iš už jų išlindo dvi žmogystos. Kryptelėjęs galvą pasiuntinys pastebėjo dvi kitas; jei būtų mėginęs bėgti, jos būtų pastojusios jam kelią. Žmogystos ėmė neskubėdamos artintis prie vyro. Vienišas keleivis prietemoje skendinčiame parke joms regėjosi lengvas grobis.

Chaimas Rivkindas sustojo ir atsiduso. Sutrupino delne molio luistelį ir negarsiai ištare:

– *Im ba l'hargekha, hashkem l'hargo.*

Staiga krūmai vėl sušlamėjo. Užpuolikai sutrikę sustojo. Visų keturių akys išsiplėtė iš nuostabos, o žandikauliai vieningai klaptelėjo žemyn.

Iš už krūmo išniro dvi milžiniškos figūros, prisiartino prie pasiuntinio ir sustojo šonuose. Abu milžinai buvo visiškai nuogi, be jokių lyties požymių, jų oda – ochros spalvos. Ant kūnų tviskėjo po kelias metalines plokštes – atrodė, tarsi milžinai būtų sulopyti. Vėduose nebuvo nei nosių, nei lūpų, tik akys žėrėjo raudona ugnimi. Tai buvo golemai – Prahos gaivintojų dovana Rotšildams.

– *Im ba l'hargekha, hashkem l'hargo*, – pakartojo Chaimas. – Jei kas nors ateina tavęs nužudyti, atsikelk anksčiau ir nužudyk jį pirmas.

Galų gale vienas užpuolikas atsitokėjo, prilėkė prie Chaimą saugančio milžino ir suvarė peilį tam į krūtinę. Ašmenys lengvai

susmigo iki pat rankenos, bet golemas to, regis, nė nepastebėjo. Jis pakėlė didžiulį kumštį metalu kaustytais krumpliais ir trinktelėjo banditui per galvą. Toji akimirksniu virto krauju permirkusia smegenų ir sutrupintų kaulų koše. Golemas pasisuko į kitas dvi žmogystas, mėginančias prisėlinti iš nugaros, ir atkišo ranką. Kažkas pokštelėjo, ir nedidelis kibirkščiuojantis sviedinys, išlėkęs iš pritaisyto ant rankos miniatiūrinio pabūklo, pataikė į vieną iš užpuolikų. Tas nustebęs dėbtelėjo į krūtinėje atsivėrusią kumščio didumo skylę ir nė aikelėti nespėjęs susmuko ant žemės. Golemai pasisuko į du likusius vyrus ir žengė jų pusėn. Milžinams einant žvyras tiško į šalis kaip vanduo, bet banditai nelaukė, kol golemai priartės – spruko šalin ir išnyko tamsoje, tik krūmų šakos dar kurį laiką traškėjo.

Parką vėl apgaubus tylai, golemai grįžo prie Rivkindo. Jiems teliko slapstantis šešėliuose palydėti pasiuntinį iki parko galo, o tada sustingti krūmuose. Rytą ateis Rivkindo tarnai, supakuos juos į dideles dėzes, raudonais dažais užrašys „Atsargiai – trapu“ ir išsiųs į Prahą.

Rivkindas nužvelgė ant takelio gulinčius du sumaitotus lavonus. „Taigi, – sumurmėjo. – Peterburgo žandarų laukia neišsprendžiamas galvosūkis, manęs – kelionė namo ir trumpas atokvėpis, o Rotšildų – didžiausia šimtmečio avantiūra.“

Rotšildai seniai svajojo gauti Vilnių ir Revelį, kad galėtų sujungti į Aljansą, didįjį miestų lanką: Revelis–Vilnius–Krokuva–Prah–Konstantinopolis.

– *Abducat praedam, qui occurrit prior**, – sumurmėjo Chaimas Rivkindas ir patraukė į nakvynės namus „Šiaurinė pašvaistė“.

* Grobį nusineš tas, kurs pirmiau atbėgs (lot.).

